

MEDIEREA ÎN REPUBLICA MOLDOVA - REALITATE ȘI TENDINȚE

Svetlana SLUSARENCO,

Doctor în drept, conferențiar universitar,

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *Medierea reprezintă în primul rând o alternativă în raport cu justiția prin care se soluționează pe cale amiabilă un conflict între părțile aflate în conflict. Medierea își are originea încă în antichitate. Ea se regăsește în Codificarea justiniană. Strămoșii noștri au păstrat instituția medierii și în feudalism, iar în epoca modernă, doar în mediul rural. La etapa actuală, procedura medierii a luat amploare în majoritatea statelor europene. Avantajele medierii extrajudiciare sunt: durata redusă, flexibilitatea procedurii medierii, părțile pot să-și identifice și să adopte singure soluții. Printre dezavantaje, mentionam: caracterul neobligatoriu al hotărârilor, hotărâri inatacabile, nu există garanția unei soluționări de succes. Anume dezavantajele medierii au servit drept temei pentru unele state, inclusiv Moldova, de a reglementa normativ obligativitatea medierii pentru unele categorii de cauze. Pe această cale au mers și Italia, și România.*

Cuvinte-cheie: *medierea, originea medierii, acqusul comunitar privind medierea, avantajele medierii.*

Summary: *Mediation is first and foremost an alternative to the justice that solves amicably a conflict between the parties to the conflict. Mediation has its origin in antiquity. It is found in the Justinian Codification. Our ancestors have preserved the institution of mediation in feudalism, and in modern times only in rural areas. At the present stage, the mediation procedure has grown in most European countries. The advantages of out-of-court mediation are: shorter duration, flexibility of the mediation procedure, parties can identify and adopt their own solutions. Among the disadvantages we mention: the non-binding character of the decisions, the inaccurate decisions, there is no guarantee of a successful solution. Specifically, the disadvantages of mediation have served as grounds for some states, including Moldova, to regulate the mandatory mediation for some categories of cases. This is how Italy and Romania went.*

Key words: *mediation, origin of mediation, community mediation, mediation benefits.*

Conflictul apare ca o situație în care interesele mai multor persoane se opun în așa fel încât este imposibil ca toate aceste interese să fie satisfăcute. Metodele alternative de soluționare a conflictelor au drept scop reglementarea situației părților, astfel încât, după epuizarea acestor metode, părțile își vor continua colaborarea

pe baza aceluiași contract. Numai în cazul în care părțile eșuează în soluționarea conflictului, ele vor solicita reglementarea situației lor pe calea arbitrajului sau a litigiului desfășurat în fața instanțelor de drept comun. Astfel, și-au făcut apariția noi concepte ce vizau rezolvarea pe cale amiabilă a conflictelor cunoscute sub numele de A.D.R.

- Alternative Dispute Resolution - Metode alternative de soluționare a conflictelor. În scurt timp, s-a constatat eficacitatea noilor metode de soluționare alternative a conflictelor, fapt care a dus la preluarea acestora în legislațiile vest europene (Marea Britanie, Franța, Germania etc.), iar mai târziu și în cele est europene. Medierea reprezintă în primul rând o alternativă în raport cu justiția prin care se soluționează pe cale amiabilă un conflict între părțile aflate în conflict, de către o terță persoană, neutră, imparțială și fără putere de decizie: mediatorul este cel ce ajută părțile să găsească împreună o soluție care să rezolve diferendele dintre ele [15, 19].

Instituția medierii devine din ce în ce mai cunoscută. Fiind o instituție de importanță majoră pentru un stat de drept cu o populație al cărei nivel de dezvoltare culturală a crescut în ultimii două zeci de ani.

Metode aplicate și materiale utilizate

În procesul realizării investigațiilor, am aplicat pe larg istorică, metoda comparativă folosită pentru a evidenția diferența dintre cadrul normativ național și cel al altor state, care dispun de reglementări juridice mai performante în ceea ce privește medierea, metoda analitico-sintetică etc.

Rezultate obținute și discuții

Medierea își are originea încă în antichitate. Ea se regăsește în Codificarea justiniană, în structura ei quadripartită: Codul (Codex), Digestele (Digesto sive Pandectae), Institutule (Institutiones) și Novelele (Novellae). În cadrul acestor codificări, în cazul

contractelor de bună-credință, care-și aveau originea în vechile arbitrării (lites) (medieri în accepțiunea actuală) - criteriile de apreciere a judecătorului (judex) roman în acțiunile de bună-credință (fide-bona) erau supuse, la alegerea părților, examinării de către bărbații înțelepți ai comunității, ca persoane particulare și dezinteresate, la fel ca în prezent, când, după aceleași principii, funcționează și corpul mediatorilor autorizați. Asupra acestor litigii, judecătorul nu putea decât să cerceteze și să aprecieze asupra intenției și bune credințe a părților, ca elemente esențiale ale acestuia, asupra onestității executării dispozițiilor contractuale, asupra consimțământului fiecărei părți pentru a degaja viciile precum: dolul, eroarea și violența.

Așadar, pe filieră romană instituția medierii a ajuns și pe meleagurile noastre încă din evul mediu. Geto-dacii au păstrat și adaptat din sistemul de drept roman, prin procedura de judecată a oamenilor buni și bătrâni și/sau a conjuratorilor, proceduri asemănătoare medierii în soluționarea unor litigii în afara sistemului judiciar, litigii asemănătoare litigiilor din dreptul roman supuse, la alegerea părților, examinării de către bărbații înțelepți ai comunității, persoane particulare și dezinteresate. Strămoșii noștri au păstrat instituția medierii și în feudalism, iar în epoca modernă doar în mediul rural, întrucât aveau aceeași concepție cu privire la binele social, iar oamenii buni și bătrâni erau tocmai aceia care prin comportamentul lor întruneau calitățile corespunzătoare (asemănătoare calităților cerute în prezent mediatorilor) și de aceea

erau chemați să aprecieze conduita semenilor lor [17].

La etapa actuală, procedura medierii a luat amploare în majoritatea statelor europene, fiind impulsionată de semnarea unor instrumente în domeniul ADR:

- Recomandarea Comisiei din 30 martie 1998 cu privire la principiile aplicabile organelor responsabile pentru soluționarea extrajudiciară a litigiilor consumatorilor [17], consacră principiile pe care trebuie să le întrunească toate organismele existente sau care urmează a fi create având competența de a rezolva extrajudiciar litigiile legate de consum, și anume independența, transparența, contradictorialitatea, eficacitatea, legalitatea, libertatea, reprezentarea.

- Recomandarea Comisiei din 4 aprilie 2001 cu privire la principiile aplicabile organelor extrajudiciare însărcinate cu soluționarea consensuală a litigiilor consumatorilor [10, 56]: recomandarea se aplică organismelor terțe responsabile cu procedura de soluționare extrajudiciară a litigiilor în materie de consum care, indiferent de titulatură, încearcă să rezolve un litigiu prin apropierea părților pentru a le convinge să găsească o soluție de comun acord. Ea nu se aplică serviciului de rezolvare a reclamațiilor consumatorilor care implică o soluționare directă de către firmă sau mecanismelor ce asigură acest serviciu pentru firmă sau în numele ei. Principiile propuse sunt imparțialitatea, transparența, eficacitatea, echitatea.

- Codul european de conduită pentru mediatori din 2004 [2]: stabilește un număr de principii pe care fiecare mediator se poate

angaja în mod voluntar să le respecte. Acest cod este destinat a fi aplicat în cazul tuturor tipurilor de mediere în materie civilă și comercială. Organizațiile care furnizează servicii de mediere pot de asemenea să se angajeze să respecte acest cod, cerând acest lucru mediatorilor care lucrează sub egida acestora. Organizațiile au posibilitatea să pună la dispoziție informațiile privind măsurile pe care le iau pentru a promova respectarea codului de către fiecare mediator, de exemplu, prin intermediul formării, evaluării și monitorizării. Respectarea codului nu aduce atingere legislației naționale sau normelor de reglementare a fiecărei profesii. Este posibil ca organizațiile care furnizează servicii de mediere să dorească să dezvolte coduri mai detaliate, adaptate atât contextelor specifice ale fiecăreia sau tipurilor de servicii de mediere pe care le oferă, cât și în funcție de domenii specifice cum ar fi medierea familială sau medierea în domeniul activității de consum.

- Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială [12, 4]: obiectivul directivei, care trebuie implementată de statele membre ale UE până la 21 mai 2011, este de a facilita accesul la soluționarea alternativă a litigiilor și de a promova soluționarea pe cale amiabilă a acestora prin încurajarea utilizării medierii și asigurarea unei relații echilibrate între mediere și procedurile judiciare.

Prezintă interes în primul rând articolele 3 și 5 din Directiva sus-menționată.

Astfel, conform articolului 3 litera (a), prima teză, „mediere înseamnă un proces în care două sau mai multe părți într-un litigiu încearcă, din proprie inițiativă, să ajungă la un acord privind soluționarea litigiului dintre ele, cu asistența unui mediator”. Cu alte cuvinte, de esența procedurii ar fi caracterul voluntar al acesteia. De altfel, la articolul 5 alin. (2), se precizează mai explicit faptul că „prezenta directivă nu aduce atingere legislației naționale conform căreia recurgerea la mediere, înainte sau după începerea procedurii judiciare, este obligatorie sau face obiectul unor stimulente sau sancțiuni cu condiția ca o astfel de legislație să nu împiedice părțile să își exercite dreptul de acces la sistemul judiciar” [20].

Directiva 2013/11/UE privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum [4].

Pentru prima dată, în Republica Moldova, instituția medierii a fost reglementată de Legea nr. 134-XVI din 14 iunie 2007 cu privire la mediere [13].

În varianta inițială, legea lăsa la discreția părților implicate în conflict de a apela la procedura medierii. [13, cap. 5] Medierea poate fi solicitată de către oricare dintre părți, cu acordul părților, și de către instanța judecătorească sau, după caz, de organul de urmărire penală. În cazul în care una dintre părți a propus lansarea procedurii de mediere, iar acceptul din partea celeilalte părți nu a parvenit într-un termen de 15 zile, se consideră că medierea nu a fost acceptată. Medierea poate fi solicitată repetat în modul prevăzut de lege pentru inițierea medierii. În

cazul în care părțile acceptă medierea, ele vor încheia un contract de mediere. [13, art. 25]

La 3 iulie 2015, Parlamentul a adoptat o nouă *Lege cu privire la mediere* nr. 137 [14]. Aceasta pune accent pe medierea extra-judiciară benevolă, efectuată de mediatori profesioniști. Medierea poate fi inițiată de către oricare dintre părți, din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală. În cadrul procesului judiciar, instanța propune părților să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere [14, art. 25]. În cazul în care există cerere de chemare în judecată și a fost primită spre examinare, în faza de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare, judecătorul va fi obligat de a oferi părților calea alternativă de rezolvare a pricinii. Acest fapt este prevăzut de articolul 185 alin. (1) litera d) ale CPC al RM, judecătorul, în faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, îndeplinește următoarele acte: ia măsuri pentru concilierea părților, explică părților dreptul de a recurge la mediere, le informează despre esența, avantajele și efectele medierii sau le propune să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor. În același timp, judecătorul stabilește termenul de judecare a pricinii, termen care poate fi modificat la cererea ambelor părți. În cazul dat, conform art. 191 alin. (1), litera b) CPC judecătorul va amâna ședința, acordând părților un termen pentru încheierea tranzacției, pe calea medierii [21, 28].

Există o tendință pentru aplicarea medierii la un număr din ce în ce mai mare de țări europene: în prezent, în 38 de țări sunt folosite procedurile de mediere. În cazuri de drept civil (litigiile comerciale, de dreptul familiei și cazuri de concedieri) există deseori un mediator privat sau un judecător care mediază. Când dreptul administrativ este un domeniu juridic separat, există un mediator privat care intervine în disputele dintre cetățeni și autoritățile executive [19].

Dintre avantajele medierii extrajudiciare ar putea fi menționate următoarele:

Un avantaj al medierii îl reprezintă durata redusă a acesteia (poate să dureze de la câteva zile la câteva luni), datorită faptului că medierea necesită mult mai puțină solemnitate, proceduralitate prescrisă, cât și timp pentru soluționarea litigiului propriu-zis. Dacă procesul de judecată durează luni sau ani de zile, medierea poate dura doar câteva ore.

Flexibilitatea procedurii, părțile putând conveni cu mediatorul data, ora și chiar locația în care doresc să se desfășoare medierea.

Un alt avantaj important îl reprezintă confidențialitatea. Mediatorul are obligația de a păstra confidențialitatea discuțiilor, el neputând fi citat ca martor referitor la actele sau faptele aflate în cursul medierii.

Alt avantaj al medierii îl reprezintă faptul că părțile pot să-și identifice și să adopte singure soluțiile cele mai apropiate de nevoile și interesele lor.

Economisire – în dependență de condițiile din țara în care se desfășoară,

medierea poate contribui la economisirea de bani.

Printre dezavantaje am menționa:

Caracterul neobligatoriu – cu referire la hotărârile obținute în urma medierii, pentru acestea nu pot fi aplicate mijloacele de asigurare a acțiunii și executare silită, decât prin intermediul instanțelor de judecată.

Hotărâri inatacabile – este imposibilă exercitarea căilor de atac asupra hotărârii medierii.

Instabilitatea – procesul de cooperare poate fi oricând întrerupt sau târăgănat în absența unui control din partea unei părți independente. De asemenea, nu există mecanismul aducerii forțate, care poate crea neplăceri pentru partea care este interesată în soluționarea cât mai rapidă a pricinii.

Nu există garanția unei soluționări de succes, aceasta depinzând de capacitatea părților de a ajunge la un acord. Sunt cunoscute cazurile când mediatorul, văzând că situația nu va putea fi rezolvată prin mediere, este nevoit să recunoască eșecul medierii pentru litigiul dintre anumiți subiecți [21, 29].

Anume dezavantajele medierii au servit drept temei pentru unele state, inclusiv Moldova, de a reglementa normativ obligativitatea medierii pentru unele categorii de cauze. Pe această cale a mers și Italia, Romania.

Legiuitorul italian a avut curajul să declare medierea ca măsură obligatorie înainte de orice pas făcut spre instanța de judecată, tocmai pentru a evita complet instanța. Medierea nu este văzută în Italia ca

o condiție preprocesuală – asta ar însemna că drumul pe la mediator să fie doar unul în plus pentru cetățean și acesta să aibă în plan tot procesul în instanță, ci medierea în Italia este o condiție extraprocusuală – asta înseamnă că drumul la mediator se face în vederea medierii propriu-zise, având ca scop precis soluționarea conflictului în prima ședință cu părțile sau acestea să se înțeleagă cu mediatorul privind desfășurarea procesului de mediere în mai multe etape/ședințe.

Cum doar o prima ședință de mediere este obligatorie la un mediator autorizat și înscris în Tabloul Mediatorilor ținut de Ministerul Justiției din Italia, avocații au găsit repede artificii pentru eludarea medierii și scopului medierii. Aceștia își luau împuternicire avocațială de la părțile pe care le reprezentau și mergeau în locul lor la mediator unde cereau finalizarea primei ședințe de mediere în cel mai scurt timp posibil, interesul lor fiind de a nu media cazul, ci, dimpotrivă, de a merge în instanță, locul lor confortabil atât financiar, cât și profesional. Așadar, părțile, așa cum se întâmplă mai în toate cazurile preluate de avocați unde părțile sunt reprezentate și nu sunt în persoană pentru a vedea exact ce se întâmplă cu litigiul lor, nu știau ce se întâmplă în mediere și nici mediatorul nu știa în fapt conflictul și interesele lor. Ori medierea unui conflict nu poate avea nici măcar rădăcini dacă mediatorul nu discută conflictul ca părțile în persoană și nu aude din gura lor interesele lor în cauză, interese ce reies din conflict ori din cele spuse de ele.

Pentru ca medierea obligatorie să nu ajungă o procedură birocratică în plus pentru cetățeanul italian, doar în mâna și la latitudinea avocaților, Tribunalul din Florența a emis un decret (Trib. Firenze, ord. del 19.03.2014) prin care dispunea ca, la medierea obligatorie, părțile trebuie să se prezinte în persoană, asistați (și nu reprezentați) de avocați. Prezența personală a părților în fața unui mediator este o condiție pentru ca medierea să fie „efectiv activată”, spune aceasta instanță. Totodată, în soluție se menționează că prima ședință de mediere nu se va rezuma la informarea părților privind medierea, ci la medierea efectivă a conflictului în scopul soluționării lui, rămânând la latitudinea părților rezultatul final al procesului de mediere [9].

În cele din urmă, prin Hotărârea nr. 272 din 24 octombrie 2012, Curtea Constituțională italiană a declarat neconstituționale o serie de prevederi (printre care și articolul 5) din Decretul legislativ nr. 28/2010, anulând caracterul obligatoriu al medierii. Totuși, după un an, guvernul italian a adoptat Decretul legislativ nr. 69 din 21 iunie 2013 privind măsuri urgente pentru relansarea economiei [5, 3] care, la articolul 84, a reintrodus prevederile declarate anterior neconstituționale. A fost modificat cu această ocazie domeniul de aplicare, fiind scoase de sub incidența obligativității medierii despăgubirile pentru prejudiciile care rezultă din circulația vehiculelor și a bărcilor. În schimb, avocații au primit un cadou neașteptat: au fost declarați mediatori de drept (art. 16 – *„Gli avvocati iscritti all'albo sono di diritto*

mediatori”). Este adevărat că prin Legea nr. 98 din 9 august 2013, de aprobare și modificare a Decretului legislativ nr. 69/2013 [6, 63], această prevedere a fost nuanțată, introducându-se condiția unei formări „adecvate” în mediere. În rest, majoritatea prevederilor au rămas identice [22].

O critică punctuală a sistemului italian a fost făcută de Giudice di pace di Mercato San Severino în cadrul unei cereri de întrebări preliminare adresate Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumită în continuare „CJUE”) [22].

Comisia Europeană a apreciat la momentul respectiv, în observațiile prezentate în fața CJUE în cauza în discuție, că modelul italian al medierii obligatorii încalcă Directiva 2008/52/CE în măsura în care împiedică părțile să încheie – în orice moment – procedura de mediere și în măsura în care prevede o mediere obligatorie oneroasă. Prin urmare, având în vedere faptul că, de fapt, reglementarea medierii ca procedură prealabilă obligatorie a rămas aceeași după adoptarea noilor reglementări, inclusiv sub aspectele criticate de Comisie, credem că aceasta ar putea iniția chiar o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Italiei, în temeiul articolului 258 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Italia a fost data exemplu european pozitiv în Raportul Parlamentului european din februarie 2015, cu 200.000 de cazuri mediate [22].

În România medierea obligatorie a fost declarată neconstituțională prin Decizia nr.

266/2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 200 din Codul de procedură civilă, precum și celor ale art. 2 alin. (1) și (1²) și art. 60¹ din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Referitor la prevederile art. 2 alin. (1) și art. 60¹ din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, autoarea excepției susține, în esență, că aceste texte de lege sunt neconstituționale și contravin art. 21 și art. 53 din Constituție, în măsura în care instanțele de judecată consideră că, prin refuzul părților de a se prezenta la sesiunea privind avantajele medierii, se poate aplica sancțiunea anulării cererii de chemare în judecată sau se pot aplica sancțiuni procedurale de natură a duce la suspendarea cererii de chemare în judecată.

Curtea Constituțională a constatat că, deși atât legislația națională, respectiv Legea nr. 192/2006 și Codul de procedură civilă [art. 227 alin. (2) teza finală], cât și Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului consacră medierea ca fiind o procedură facultativă, alternativă și informală, art. 2 alin. (1) din Legea nr. 192/2006 prevede că părțile sunt obligate să participe la sesiunea de informare privind avantajele medierii, sub sancțiunea inadmisibilității cererii de chemare în judecată, instituită de alin. (1²) din același articol. Așa fiind, deși medierea este facultativă, totuși sesiunea de informare privind avantajele medierii este obligatorie.

Curtea apreciază, totodată, că reglementarea legală criticată, respectiv art. 2 alin.

(1) din Legea nr. 192/2006, prin care părțile sunt obligate la parcurgerea procedurii de informare asupra medierii, răstoarnă prezumția irefragabilă „*nemo censetur ignorare legem*”. Dacă legea, în speță Legea nr. 192/2006, cu toate modificările ei, este publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit acestui adagiu, cetățeanul beneficiază de prezumția de cunoaștere a legii. Ca atare, nu este justificată o procedură specială de informare asupra conținutului unei atare legi. În mod indubitabil, această obligație instituită sub orice sancțiune, nu doar sub aceea a inadmisibilității cererii de chemare în judecată, contravine dispozițiilor art. 21 din Constituție, care prevăd că nicio lege nu poate îngreuna exercitarea accesului liber la justiție. Obligativitatea participării la informarea despre avantajele medierii reprezintă o îngreunare a accesului liber la justiție, deoarece se constituie într-un filtru pentru exercitarea acestui drept constituțional, iar prin sancțiunea inadmisibilității cererii de chemare în judecată, acest drept este nu doar îngreunat, ci chiar interzis.

Ca atare, Curtea considera că procedura prealabilă obligatorie a informării asupra avantajelor medierii apare ca fiind o piedică în calea realizării și obținerii de către cetățean a drepturilor sale în justiție. Mai mult, o procedură constând în informarea asupra existenței unei legi apare, neîndoielnic, ca o încălcare a dreptului de acces la justiție, ce pune asupra justițiabilului o sarcină inoportună, cu atât mai mult cu cât procedura se rezumă la o simplă obligație de informare, și nu la încercarea efectivă de

soluționare a conflictului prin mediere, astfel încât participarea părților la ședința de informare în fața mediatorului este una cu caracter formal

Curtea apreciază ca art. 60¹ din Legea nr. 192/2006 trebuie privit din prisma efectelor declarării ca neconstituționale a prevederilor art. 2 alin. (1) și (1²) din Legea nr. 192/2006. Astfel, în cazul în care părțile vor opta pentru mediere, în scopul rezolvării diferendelor existente între ele, acestea se vor prezenta la ședința de informare cu privire la avantajele medierii doar în situația în care vor considera necesară participarea la o astfel de ședință, pentru informații și lămuriri cu privire la avantajele medierii [18, 1].

Cu referire la Republica Moldova, medierea a suferit un șir de modificări, în sensul că, medierea voluntară a fost substituită cu medierea judiciară. Astfel, CPC prin Legea nr. 31 din 17.03.2017 a fost completat cu un nou capitol XIII¹ „Medierea judiciară”, în vigoare de la 05.05.2017. Astfel, medierea judiciară este o modalitate obligatorie de soluționare amiabilă a pretențiilor adresate instanței judecătorești, cu ajutorul și sub conducerea acesteia, în cazurile ce țin de: protecția consumatorilor; litigiile de familie; litigiile privind dreptul de proprietate asupra bunurilor între persoane fizice și/sau juridice de drept privat; litigiile de muncă; litigiile care rezultă din răspunderea delictuală; litigiile succesoriale; litigiile civile a căror valoare este sub 200.000 de lei (inițial, se propunea valoarea de 50.000 de lei), cu excepția litigiilor în care s-a pronunțat o hotărâre executorie de intentare a procedurii

de insolvabilitate. La solicitarea părților, medierea judiciară poate avea loc și în alte cazuri. Totodată, tranzacția părților este posibilă și în afara medierii judiciare, în condițiile stipulate de Cod [3, art. 182¹].

Modificarea este nefericită atât ca noțiune, cât și ca rațiune a textului, conducând la o formalizare excesivă.

Modificările și completările Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, prin care medierea judiciară, devine obligatorie este criticată de juriști și societatea civilă:

- procedura medierii judiciare obligatorii contravine principiilor fundamentale ale medierii;
- părțile nu sunt libere să-și aleagă mediatorul (conform proiectului – judecătorul desemnat aleatoriu va media cazul);
- judecătorul este obligat să comunice părților posibila soluție, ceea ce constituie, de fapt, o încălcare expresă a principiului neutralității și imparțialității mediatorului;
- părțile nu au controlul asupra modului în care se desfășoară procedura de mediere judiciară, fiind, de facto, obligate să se prezinte în instanță când judecătorul o cere.
- creșterea nivelului de supraîncărcare a instanței de judecată. Judecătorul va trebui să examineze dosare în procedură prealabilă de mediere judiciară, suplimentar numărului imens de cauze aflate deja pe rol [1, 3].

Însuși termenul „obligatorie”, care ar însemna ca părțile în litigiu să fie impuse la o astfel de procedură, ar încălca mai multe drepturi, inclusiv dreptul la apărare și la

alegerea mijloacelor efective de apărare într-un proces civil, dar și multe altele [7, 1]. Medierea judiciară obligatorie s-a dovedit a fi inefficientă. Din 100 de dosare, în jur de 20 sunt soluționate pe calea medierii judiciare, restul ajung, până la urmă, în instanță. Chiar și președintele CSM susține că trebuie să fie promovată medierea extrajudiciară, pentru că în țările dezvoltate doar 10 la sută din dosare ajung în instanța de judecată, restul fiind soluționate prin această metodă. Mai mult, prin medierea extrajudiciară s-ar face economii la buget, deoarece statul nu achită nimic [16].

Dacă legislatorul a optat pentru o mediere judiciară obligatorie, credem că era cazul de revăzut și denumirea acestei instituții. Medierea clasică presupune o alternativă de soluționare a litigiilor între două sau mai multe părți, de către un terț neutru, care acționează ca mediator între părți, facilitând negocierea unei dispute în cazul medierii judiciare.

Deși juriștii și societatea civilă au criticat vehement obligativitatea medierii judiciare, la 26 aprilie 2018, Curtea Constituțională a pronunțat o hotărâre privind constituționalitatea unor prevederi din Legea privind modificarea Codului de procedură civilă a RM, nr. 225 din 30 mai 2003. La originea cauzei se află o excepție de neconstituționalitate ridicată de către dl avocat Alexandru Prisac, în fața Judecătoriei Căușeni, sediul Ștefan-Vodă. În excepție sunt contestate articolele 182¹, 182², 182³, 182⁴ și 182⁵ din Legea privind Codul de procedură civilă nr. 225 din 30 mai 2003, care regle-

mentează procedura medierii judiciare. Autorul excepției susține că obligativitatea medierii judiciare este contrară dreptului la un proces echitabil garantat de articolul 20 din Constituție.

Curtea a observat că obiectivele procedurii medierii judiciare sunt soluționarea mai rapidă a unor categorii de litigii, descongestionarea instanțelor judecătorești și evitarea cheltuielilor de judecată. Astfel, Curtea a constatat că aceste obiective pot fi subsumate scopului legitim general al ordinii publice prevăzut de articolul 54 alin. (2) din Constituție.

Curtea a reținut că o procedură de mediere judiciară pur facultativă nu este la fel de eficientă ca o procedură obligatorie care trebuie să precedă orice litigiu. Ea arătată că, chiar dacă una sau chiar ambele părți se arată reticente față de această procedură, există totuși șanse ca în cursul ei să apară posibilități de soluționare a litigiului pe care părțile nu le puteau prevedea înainte.

Cu privire la existența unui echilibru corect între principiile concurente, Curtea a stabilit că procedura medierii judiciare nu determină, în condiții obișnuite, o întârziere substanțială pentru a avea parte de judecarea unui proces într-un termen rezonabil. În acest sens, ea a făcut trimitere la alineatele (1) și (5) ale articolului 182² din Codul de procedură civilă care prevăd că procedura medierii judiciare trebuie finalizată în termen de cel mult 50 de zile de la data depunerii cererii de chemare în judecată.

Curtea a constatat că în cadrul medierii judiciare părțile sunt cele care dețin prero-

gativa admiterii sau a respingerii oricărei soluții de rezolvare amiabile a litigiului, judecătorul având doar rolul de a asista și facilita discuțiile părților, tratându-le dintr-o poziție neutră.

Curtea a reținut că atingerea adusă dreptului la judecarea unei cauze într-un termen rezonabil în situația persoanelor care nu ar ajunge la un acord de mediere trebuie calificată drept minimă, pentru că avantajele asociate procedurii surclasează cu mult dezavantajele. Cele 50 de zile pe care le presupune procedura de mediere judiciară prealabilă nu constituie o întârziere substanțială pentru introducerea acțiunii în justiție.

Curtea a constatat că procedura medierii judiciare reglementată de prevederile Capitolului XIII¹ din Codul de procedură civilă nu încalcă dreptul garantat de articolul 20 din Constituție, sub aspectul judecării cauzei într-un termen rezonabil [8].

Deși Curtea Constituțională a RM a constatat că medierea judiciară obligatorie nu încalcă dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, totuși în ceea ce privește implicarea directă a judecătorilor în funcționarea instituției medierii, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, organism consultativ de pe lângă Consiliul Europei, a adoptat *Opinia nr. 6 (2004) cu privire la judecarea echitabilă și într-un termen rezonabil și rolul judecătorilor în procese având în vedere mijloacele alternative de soluționare a litigiilor*. Concluziile acestui document sunt următoarele: *Recurgerea la mediere, în procedurile civile și administrative, poate fi făcută la iniția-*

tiva părților sau, alternativ, trebuie să i se permită judecătorului să o recomande; trebuie să li se permită părților să refuze recurgerea la mediere; refuzul nu trebuie să încalce dreptul părții de a obține o hotărâre judecătorească în cauza sa [23].

Consider că medierea trebuie să rămână benevolă și doar la inițiativa părților conflictului, deoarece anume mediatorul ajută părțile să comunice în modul cel mai eficient, asista părțile în contextul egalității; Părțile

intră în mod liber în mediere, își aleg mediatorul, decid timpul alocat procedurii, beneficiază de o informare din partea mediatorului. Medierea presupune o rezolvare rapidă a conflictului; flexibilitatea sedințelor de mediere; costuri mici (nu achită taxa de stat, asistența juridică a avocatului în cadrul ședințelor de judecată, cheltuieli de judecată); aduce beneficiul folosirii în mod inteligent a timpului.

Bibliografie:

1. Anișenco Andrei, Medierea judiciară obligatorie, criticată de avocați și societatea civilă, p. 3
2. Codul a fost întocmit de un grup de lucru cu asistența Comisiei Europene și a fost lansat public în cadrul unei conferințe organizate la Bruxelles, pe 2 iulie 2004.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, Nr. 225 din 30.05.2003, Monitorul Oficial nr. 130-134 din 21.06.2013, art. 182¹
4. Consiliul de Mediere, *Comunicat*, <http://www.cmediere.ro/page/1054/comunicat>
5. Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 136, 24.5.2008, p. 3;
6. Directiva 2013/11/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2013 privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2009/22/CE (Directiva privind SAL în materie de consum), Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 165, 18.6.2013, p. 63;
7. Grecu Viorica, Medierea judiciară obligatorie, criticată de avocați și societatea civilă, p. 2
8. Hotărârea Curtii Constitutionale a RM, nr.8 din 26.04.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003 (medierea judiciară), Sesizarea nr. 3g/2018 <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=745&l=ro>
9. Ilie Dorin, Scurtă paralelă a medierii obligatorii în Italia și România, www.juridice.ro
10. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 109 din 19.04.2001, p. 56-61.
11. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 113 din 17.04.1998, p. 31-34.
12. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 136 din 24.05.2008, p. 3-8.
13. Lege cu privire la mediere, nr. 134 din 14.06.2007, *Abrogată prin LP137 din 03.07.15, MO224-233/21.08.15 art.445; în vigoare 21.08.15*
14. Legea RM cu privire la mediere, nr. 137 din 03.07.2015, Monitorul Oficial Nr. 224-233

15. Marin Florentina, Medierea - o alternativă în soluționarea conflictelor, Medierea - tehnică și artă, nr. 26, noiembrie 2012, anul 3 nr.2, p. 19
16. Medierea judiciara a esuat, <https://www.bizlaw.md/2018/02/16>
17. Mihalescu Constantin, Modelul italian al legii medierii poate relansa economia românească, www.ziaruldepenet.ro
18. Obligativitatea procedurii de informare privind avantajele medierii declarata neconstitutionala, Curierul Judiciar, 26 iunie 2014, p. 1
19. Raportul *European Judicial System*, edition 2008, raport întocmit de către CEPEJ, www.just.ro.
20. Studiu de caz - medierea obligatorie în Italia, <http://www.contributors.ro/administratie/justitieordine>
21. Studiu privind funcționarea profesiei de mediator în Republica Moldova, întocmit în cadrul realizării acțiunii 3.2.1.(1) din Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, p. 28-29
22. Tanul Ciprian, Studiu de caz - medierea obligatorie în Italia, www.contributors.ro
23. www.coe.int/ccje